

Stockholm den 29 januari 2025

R-2024/2247

Till Socialdepartementet

S2024/01907

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 30 oktober 2024 beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem – slutredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelsens särskilda befogenheter (Ds 2024:26).

Sammanfattning

Advokatsamfundet delar utredningens uppfattning att det är av vikt att de barn, unga och vuxna som tvångsvårdas eller verkställer ett straff på ett SIS-hem, är trygga och säkra i den miljö de befinner sig i. Behovet av att miljön är trygg, säker och drogfri måste så långt som möjligt säkras för att syftet med vården ska kunna uppnås. De som vistas inom ungdoms- och missbruksvård är en utsatt, och många gånger en svag grupp, varför inskränkningar i deras fri- och rättigheter noga måste övervägas.

Lagstiftningen angående tvångsvård och verkställighet av straff för barn och unga har den senaste åren genomgått flera förändringar i repressiv riktning. Även det aktuella utredningsarbetet är fokuserat på begränsningar och tvångsåtgärder för de som vistas inom ungdoms- och missbruksvården. För att dessa åtgärder ska kunna genomföras måste de stå i linje med Sveriges åtaganden när det gäller FN:s konvention om barnens rättigheter och Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Möjligheter till kontroll av att tvångsåtgärderna är proportionerliga måste finnas, samt att dessa åtgärder kan överklagas och därmed överprövas av domstol.

Synpunkter

Förslaget om utökade möjligheter till avskildhet av ordnings- och säkerhetsskäl innebär en allvarlig rättighetsinskränkning för barn och unga inom tvångsvården. FN:s barnrättskommitté har tidigare kritiserat Sverige för isolering och avskiljning av intagna barn och Advokatsamfundets uppfattning är att förslaget kan stå i strid med Barnkonventionens regler om barnets bästa. Begränsning av ett barns eller ungdoms rörelsefrihet får inte gå utöver vad som är nödvändigt och proportionerligt för att uppnå ändamålet med åtgärden. Enligt promemorians förslag ska personalen själva göra bedömningen av behovet av åtgärden. Personalen ska avgöra om den positiva effekten överväger den negativa effekt det kan innebära för den enskilda. Åtgärden är en kollektiv bestraffning oavsett deltagande eller ej. Risken för överanvändning och de negativa effekter avskiljning har på barns och ungas hälsa måste beaktas. Åtgärden får pågå i max tre timmar, men kan följas av andra beslut som inskränker barnets, den unges eller den intagnes rörelsefrihet. Någon karenstid mellan åtgärderna tycks inte finnas. Advokatsamfundet avstyrker förslaget.

Förslaget med elektronisk övervakning anser Advokatsamfundet är positivt. Åtgärden ger möjlighet för mer utevistelse, aktiviteter, kontakt med familj och anhöriga och därmed bättre möjligheter att återanpassas till samhället. Förslaget innebär en inskränkning i den personliga integriteten, men de positiva möjligheterna anser Advokatsamfundet överväger. Advokatsamfundet har därför ingen erinran mot förslaget.

Förslaget med utökade möjligheter till kroppsvisitation anser Advokatsamfundet innebär ett stort intrång i den personliga integriteten för unga personer samt personer som vårdas inom missbruksvården. Skydd mot intrång i den personliga integriteten skyddas av såväl regeringsformen som internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Den föreslagna åtgärden ska få vidtas även utan att det finns någon konkret misstanke om att otillåten egendom ska påträffas hos barnet eller den unge, vilket innebär en ökad risk för godtycklig tillämpning. Advokatsamfundet avstyrker förslaget.

Gällande förslaget om rumsvisitation så föreslås att sådana ska kunna göras slumpmässigt och rutinmässigt. Det sänkta kravet på konkretion innebär en allvarlig inskränkning i rätten till privatliv och risken för godtyckliga ingripanden är överhängande. Advokatsamfundet avstyrker förslaget.

Förslaget till allmän inpasseringskontroll på särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå tillstyrkes. Att kontroll sker genom metaldetektorer eller liknande anser Advokatsamfundet är en rimlig åtgärd för att säkerställa en trygg och säker miljö.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander